

بنیاد ملی علم ایران

دستور العمل حمایت از دوره‌های پسا ارشد و

پسادکتری

در راستای تحقق اهداف صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور در امر حمایت از پژوهش در دوره‌های تحقیقات تکمیلی، دستورالعمل حمایت از دوره‌های پساارشد و پسادکتری به شرح ذیل تهیه و تدوین شده است.

مقدمه:

توسعه دانش و فناوری در کشور مستلزم سرمایه‌گذاری بر روی پژوهش و زیرساخت‌های آن به خصوص زیرساخت‌های انسانی پژوهش است. صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور در راستای مأموریت‌های خود و کمک به توسعه زیرساخت‌های پژوهش در کشور، برنامه حمایت از دوره‌های پساارشد و پسادکتری را تعریف نموده است، تا ضمن استفاده از پتانسیل‌های پژوهشی موجود در دانشگاه‌ها جهت انجام پژوهش‌های پیشرو اولویت‌دار و تقاضامحور، از طریق این دوره‌ها به توسعه زیرساخت انسانی پژوهش در کشور کمک نماید. نحوه حمایت صندوق در چارچوب این دستورالعمل و شیوه‌نامه اجرایی آن می‌باشد.

ماده ۱. تعاریف:

- **حمایت:** وجوهی معین که به صورت پرداخت مستقیم نقدی پس از تصویب پیشنهادیه طرح در قالب تفاهم نامه پژوهشی و در قبال انجام تحقیقات (در چارچوب اولویت‌های تحقیقاتی) و انجام تعهدات طرح پرداخت می‌گردد.
- **صندوق:** صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور.
- **کارگروه:** کارگروه علمی صندوق که وظیفه بررسی و تأیید پیشنهادیه‌های دریافتی در چهارچوب اولویت‌های پژوهشی صندوق را به عهده دارد.
- **کمیته تخصصی:** کمیته تخصصی صندوق که وظیفه بررسی و تأیید نهایی پیشنهادیه‌های مصوب کارگروه‌های صندوق را به عهده دارد.
- **عضو هیئت علمی:** عضو هیئت علمی تمام وقت دارای حکم کارگزینی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- **دانشگاه/پژوهشگاه:** دانشگاه/پژوهشگاه مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- **ناظر:** فردی که پس از تصویب پیشنهادیه، نظارت بر حسن اجرای آن را بر عهده دارد.
- **دوره پساارشد:** دوره معین پژوهشی که طی آن پژوهشگران مستعد جوان پس از اخذ مدرک کارشناسی ارشد، تحت نظارت یک هیات علمی برجسته علمی یا خبره‌ی با مدرک دانشگاهی مرتبط و صاحب تجربه تحقیقاتی به کار تحقیقاتی می‌پردازند.
- **دوره پسادکتری:** دوره معین پژوهشی که طی آن پژوهشگران مستعد جوان پس از اخذ مدرک دکتری، تحت نظارت یک هیات علمی برجسته علمی و صاحب تجربه تحقیقاتی به کار تحقیقاتی می‌پردازند.
- **طرح پساارشد و پسادکتری:** طرح تحقیقاتی که در چارچوب اولویت‌های پژوهشی صندوق تعریف شده و به تصویب صندوق می‌رسد.
- **مسئول طرح:** فردی که عضو هیات علمی دانشگاه/مرکز پژوهشی یا شاغل در شرکت دانش‌بنیان یا صنعت بوده و مسئولیت هدایت، راهنمایی و کنترل فعالیت‌های پژوهشگر پساارشد یا پسادکتری را بر عهده دارد.

- **پژوهشگر:** فردی که دارای مدرک مقطع متناظر تحصیلات تکمیلی بوده و متقاضی ورود به دوره‌های معین فعالیت پژوهشی تحت نظارت مسئول طرح پسارشد یا پسادکتری است.
- **شرکت دانش‌بنیان:** شرکت یا مؤسسه خصوصی یا تعاونی که به منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی (شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری) و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه (شامل طراحی و تولید کالا و خدمات) در حوزه فناوریهای برتر و با ارزش افزوده فراوان به ویژه در تولید نرم‌افزارهای مربوط فعالیت می‌کند.
- **دوره ی پسارشد:** حمایت پسارشد صندوق منحصر به رشته‌هایی است که دوره دکتری آن در کشور دایر نیست یا ظرفیت موجود آن پاسخگوی نیاز کشور نیست. فهرست این رشته‌ها توسط کمیته تخصصی تعیین و به تناوب بازنگری می‌گردد. در مواردی که حمایت پسارشد در قالب تفاهم‌نامه مشترک با سازمان‌های بیرونی برای رفع نیازهای آن سازمان‌ها صورت می‌گیرد، کمیته تخصصی می‌تواند مجوز حمایت در رشته‌هایی خارج از فهرست تعیین شده را بطور موردی صادر نماید. حمایت پسادکتری در کلیه رشته‌ها صورت می‌گیرد.
- **حمایت پسارشد صندوق به دو دسته زیر تقسیم می‌شود:**
 - **دوره پسارشد عادی:** دوره پسارشد که فارغ‌التحصیلان برتر دانشگاه‌ها/مراکز تحقیقاتی کشور را جهت فعالیت پژوهشی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تحت پوشش قرار می‌دهد.
 - **دوره پسارشد فناورانه:** دوره پسارشد که فارغ‌التحصیلان برتر دانشگاه‌ها/مراکز تحقیقاتی کشور با قابلیت همکاری حرفه‌ای یا همکاری با صنعت یا شرکت‌های دانش‌بنیان را جهت فعالیت حرفه‌ای یا فعالیت تحقیقاتی دانش‌بنیان مرتبط با صنعت (با TRL بالای ۵) تحت پوشش قرار می‌دهد.
- **حمایت پسادکتری صندوق به سه دسته زیر تقسیم می‌شود:**
 - **دوره پسادکتری عادی:** دوره پسادکتری که فارغ‌التحصیلان برتر دانشگاه‌ها/مراکز تحقیقاتی کشور را جهت فعالیت پژوهشی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تحت پوشش قرار می‌دهد.
 - **دوره پسادکتری ویژه:** دوره پسادکتری که فارغ‌التحصیلان بسیار شاخص دانشگاه‌ها/مراکز تحقیقاتی کشور را تحت پوشش قرار می‌دهد که به طور بالقوه امکان جذب هیأت علمی (با تأییدیه محل اجرای طرح در قالب تفاهم‌نامه با صندوق) را دارند.
 - **دوره پسادکتری فناورانه:** دوره پسادکتری که فارغ‌التحصیلان برتر دانشگاه‌ها/مراکز تحقیقاتی کشور با قابلیت همکاری با صنعت یا شرکت‌های دانش‌بنیان را جهت فعالیت تحقیقاتی دانش‌بنیان مرتبط با صنعت (با TRL بالای ۵) تحت پوشش قرار می‌دهد.

ماده ۲. اهداف

اهداف دوره‌های پسارشد و پسادکتری به دو دسته اهداف کلی (مشترک بین سه دسته) و اهداف خاص تقسیم می‌شود:

اهداف کلی:

- کمک به تقاضا محور کردن فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور
- کمک به توسعه زیرساخت‌های انسانی پژوهش در کشور
- کمک به افزایش توان و مهارت‌های پژوهشی در میان پژوهشگران دارای مدارک تحصیلات تکمیلی قبل از عضویت هیات علمی دانشگاه یا پژوهشگاه یا جذب در شرکت‌ها یا صنایع دانش‌بنیان
- استفاده از ظرفیت‌های پژوهشی موجود در دانشگاه‌ها/ مراکز پژوهشی به منظور تامین نیازهای پژوهشی کشور
- کمک به توسعه دانش و خلاقیت علمی و مهارت تخصصی و رسیدن به مرزهای جدید دانش
- ایجاد محیط شاداب علمی

اهداف خاص:

در هر یک از انواع حمایت‌های پسارشد و پسادکتری، اهدافی اختصاصی دنبال می‌شود:

پسارشد:

- کمک به فارغ التحصیلان مستعد کارشناسی ارشد برای ارتقاء توانمندی‌های علمی و افزایش ظرفیت اشتغال در زمینه‌های مرتبط با رشته،
- کمک به صنایع، نهادها، سازمان‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان برای توسعه فعالیت‌های پژوهشی روزآمد.

پسادکتری عادی:

- کمک به فارغ التحصیلان مستعد برای ارتقاء توانمندی‌های علمی و افزایش ظرفیت اشتغال در زمینه‌های مرتبط با رشته،
- کمک به دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی برای توسعه فعالیت‌های پژوهشی روزآمد.

پسادکتری ویژه:

- کمک به جذب فارغ التحصیلان برتر دانشگاه‌های کشور که به طور بالقوه شرایط جذب به عنوان هیأت علمی را دارند.

پسارشد و پسادکتری فناورانه:

- کمک به نقش‌آفرینی فارغ التحصیلان برتر تحصیلات تکمیلی در عرصه‌هایی از مهارت‌ورزی یا فناوری که دانش بنیان، مرتبط با صنعت، یا مهارت حرفه‌ای خاص هستند،
- کمک به صنعت و شرکت‌های دانش بنیان برای حل مسائل پژوهشی حوزه فناوری و تقویت واحدهای تحقیق و توسعه و مراکز نوآوری،
- کمک به فعالیت‌های حرفه‌ای هنری یا مهارتی برای حل مسائل پژوهشی حوزه مرتبط و تقویت نوآوری در فعالیت حرفه‌ای یا مهارت‌ورزی.

ماده ۳. شرایط پذیرش طرح های پساارشد و پسادکتری:

طرح‌های پساارشد و پسادکتری باید واجد ویژگی های زیر باشند:

- با اولویت‌های صندوق که برگرفته از اولویت‌های تحقیقاتی کشور است، همراستا باشد.
- مجری طرح دارای سوابق و برنامه منسجم منطبق با اهداف کلی و خاص دوره (مندرج در ماده ۲) باشد
- مسئول طرح دارای سوابق و برنامه منسجم و تعریف شده پژوهشی باشد.
- سوابق تحصیلی و حرفه ای مسئول و پژوهشگر با طرح ارائه شده مرتبط باشد.
- اهداف تعریف شده در طرح برجسته و قابل حصول در بازه زمانی تعیین شده باشد.
- طرح جهت دار و هدفمند باشد.

ماده ۴. شرایط مسئول طرح:

۴-۱- مسئول طرح پساارشد باید واجد شرایط ذیل باشد:

- عضو هیأت علمی تمام وقت دانشگاه/ مرکز پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ دانشگاه/ مرکز پژوهشی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا سایر مراکز تحقیقاتی کشور یا کارشناس خبره صنعت یا مراکز و شرکت‌های دانش‌بنیان با مدرک دانشگاهی مرتبط و یا هیأت علمی شاغل در بخش تحقیق و توسعه آنها باشد.
- دارای مرتبه علمی حداقل استادیار در رشته منطبق با پروپوزال ارائه شده باشد.
- سوابق و برنامه پژوهشی منسجم و مبتنی بر جهت‌گیری راهبردی و همسو با اولویت‌های صندوق داشته باشد.
- همزمان سرپرست طرح پساارشد یا پسادکتری دیگری نباشد و طرح خاتمه‌نیافته قبلی مورد حمایت صندوق نداشته باشد.

۴-۲- مسئول طرح در پسادکتری عادی و ویژه باید واجد شرایط ذیل باشد:

- عضو هیأت علمی تمام وقت دانشگاه/ مرکز پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ دانشگاه/ مرکز پژوهشی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا سایر مراکز تحقیقاتی کشور باشد.
- دارای مرتبه علمی حداقل دانشیار در رشته منطبق با پروپوزال ارائه شده باشد.

تبصره ۱: اعضای هیأت علمی برگزیده جشنواره‌های پژوهشی معتبر مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی تراز اول کشور در اولویت قرار دارند.

تبصره ۲: مسئول طرح پساارشد یا پسادکتری ترجیحاً استاد راهنمای پژوهشگر نباشد و محل اجرای طرح ترجیحاً دانشگاه محل فارغ التحصیلی پژوهشگر نباشد.

- سوابق و برنامه پژوهشی منسجم و مبتنی بر جهت‌گیری راهبردی و همسو با اولویت‌های صندوق داشته باشد.
- همزمان سرپرست طرح پساارشد یا پسادکتری دیگری نباشد. چنانچه مسئول طرح دارای رتبه علمی استاد باشد می تواند همزمان سرپرستی دو پسادکتری و دارای مرتبه استاد ممتاز باشد همزمان سرپرستی سه پسادکتری را برعهده داشته باشد. (اصلاحی جلسه ۲۱۷ شورای علمی)

تبصره ۳: در مواردی که طرح قبلی تأییدیه نظارت ۱۰۰٪ را داشته باشد ولی خاتمه نیافته باشد فرد تنها در صورتی می‌تواند سرپرستی طرح جدیدی را متقبل شود که دلایل عدم خاتمه طرح قبلی از نظر کارگروه موجه باشد.

- در حوزه علوم انسانی و هنر دارای حداقل ۵ مقاله ISC و در سایر حوزه های علمی دارای حداقل ۵ مقاله JCR در ۳ سال اخیر در مجلات علمی معتبر رشته تخصصی مربوطه و یا مجری دو طرح تحقیقاتی خاتمه یافته با مشارکت صنعت یا دستگاه‌های اجرایی باشد.

تبصره ۴: ارائه هر مورد ثبت خارجی اختراع با تشخیص کارگروه معادل با ۲ مقاله JCR محسوب می‌شود.

۳-۴- شرایط مسئول طرح در پساارشد و پسادکتری فناورانه:

- در شیوه‌نامه الحاقی تفاهم‌نامه مربوطه با واحد حرفه‌ای، صنعتی یا دانش‌بنیان درج می‌شود.
- اعضاء هیأت علمی که دارای طرح‌های پژوهشی کاربردی خاتمه یافته و دستاوردهای فناورانه همچون تولید دانش فنی، ثبت پتنت و ساخت نمونه محصول باشند، در سرپرستی پسادکتری فناورانه در اولویت قرار دارند.

ماده ۵. شرایط پژوهشگر:

۱-۵- پژوهشگرانی می‌توانند برای دوره پساارشد یا پسادکتری عادی و ویژه درخواست ارائه نمایند که واجد شرایط زیر باشند. دارای مدرک مقطع متناظر در رشته تحصیلی مرتبط و مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بوده و در زمان ثبت تقاضا حداکثر ۳ سال از زمان فارغ‌التحصیلی ایشان گذشته باشد چنانچه فعالیت پژوهشی پژوهشگر پس از این مدت ادامه داشته باشد این مدت تا ۵ سال افزایش می‌یابد. (اصلاحی مصوب جلسه ۲۱۳ کمیته تخصصی و تنفيذ بیست و چهارمین جلسه هیئت امانا)

۲-۵- متقاضیان پسادکتری در صورت ارسال پیشنهاد به بنیاد حداکثر ظرف دو سال از دفاع رساله دکتری بایستی دارای حداقل ۲ مقاله JCR چاپ شده در سه سال منتهی به ثبت درخواست باشند و در صورت ارسال پیشنهاد ظرف سه تا پنج سال از دفاع رساله دکتری، بایستی دارای حداقل ۳ مقاله JCR چاپ شده در سه سال منتهی به ثبت درخواست باشند. در حوزه علوم انسانی و هنر، مقالات ISC یا کتاب تالیفی مورد تایید کارگروه با رعایت ظرف زمانی مذکور (ارسال پیشنهاد و زمان چاپ)، قابل جایگزینی خواهد بود. (اصلاحی جلسه ۲۴۰ شورای علمی)

تبصره ۵: در موارد خاص چنانچه که متقاضی پسادکتری دارای یک مقاله کیفی برتر در مجله‌ای بسیار شاخص در شاخه تخصصی مرتبط باشد، تقاضا می‌تواند به تشخیص کارگروه بررسی شود. امکان قانونی اشتغال تمام وقت به فعالیت پژوهشی در طول دوره اجرای طرح را داشته باشد. (اصلاحی جلسه ۲۴۰ شورای علمی)

- از صلاحیت عمومی و عدم منع قانونی برای عقد تفاهم‌نامه پژوهشی برخوردار باشد.
- معرفی‌نامه پذیرش طرح از یکی از دانشگاه‌ها/ مراکز پژوهشی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا سایر دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی تراز اول کشور داشته باشد.

۲-۵- شرایط پژوهشگر در پساارشد و پسادکتری فناورانه در شیوه‌نامه الحاقی تفاهم‌نامه مربوطه با واحد حرفه‌ای، صنعتی یا دانش‌بنیان درج می‌شود.

ماده ۶. تعهد اشتغال تمام وقت:

پژوهشگر پساارشد یا پسادکتری در صورت تصویب طرح باید تعهد نماید که در طول تفاهم نامه بصورت تمام وقت در اختیار دانشگاه، مرکز تحقیقاتی، شرکت یا واحد حرفه‌ای یا صنعتی محل اجرای طرح باشد؛ در صورت استخدام در حین انجام دوره، پژوهشگر موظف است مراتب را به صندوق جهت بررسی و تصمیم‌گیری در خصوص ادامه یا اختتام دوره اعلام نماید.

ماده ۷. زمان دوره:

تبصره ۶: در صورت موافقت کتبی بالاترین مقام محل اجرای دوره و اعلام کتبی به صندوق، اشتغال پاره وقت مجری در طول دوره در زمینه‌های مرتبط با رشته تحصیلی بلامانع است.

ماده ۷. مدت زمان اعطای طرح

زمان دوره پساارشد و پسادکتری حداکثر یک سال می‌باشد و با تصویب کارگروه مربوطه و تأیید کمیته تخصصی صندوق تا یک سال دیگر قابل تمدید است. تمدید دوره منوط به تأیید گزارش پیشرفت طرح و عملکرد رضایتبخش پژوهشگر و تحقق اهداف مربوطه، براساس تعهدات طرح مصوب خواهد بود. بدیهی است تأمین مالی سال دوم تفاهم نامه منوط به تأیید گزارش پیشرفت طرح به میزان ۱۰۰ درصد توسط ناظر، با درخواست پژوهشگر پسادکتری و مسئول طرح و تأیید کارگروه مربوطه است. (اصلاحی مطابق مصوبه ۱۴۰۳/۱۱/۲۹ شورای علمی)

ماده ۸. تخصیص منابع:

۸-۱. برای پژوهشگران پساارشد در چارچوب طرح مصوب، ماهیانه مبلغی معادل حداکثر ۴۰ درصد حقوق استادیار پایه یک (مطابق احکام وزارت عتف) در تهران (براساس احکام دانشگاه تهران) در نظر گرفته خواهد شد. برای پژوهشگران پسادکتری عادی در چارچوب طرح مصوب، ماهیانه مبلغی معادل حقوق استادیار پایه یک (مطابق احکام وزارت عتف) در تهران (براساس احکام دانشگاه تهران) در نظر گرفته خواهد شد (اصلاحی مطابق مصوبه ۱۴۰۳/۱۱/۲۹ شورای علمی) و در قالب کمک به اجرای طرح پرداخت می‌شود. برای پژوهشگران پسادکتری ویژه و فناورانه این مبلغ معادل حداکثر ۱/۵ برابر حقوق استادیار پایه یک در تهران (براساس احکام دانشگاه تهران) در ابتدای همان سال تحصیلی در نظر گرفته می‌شود که ۱/۳ آن در قالب گرنت پژوهشی و الباقی در قالب حق‌التحقیق پرداخت می‌شود.

تبصره ۸: علاوه بر مبالغ فوق، مبلغ ثابتی برای یک سال به سرپرست طرح و مبلغ ثابتی در سال بابت هزینه تجهیزات به طرح‌هایی که به تشخیص کارگروه نیازمند تجهیزات باشند قابل پرداخت است. این مبالغ هر سال توسط کمیته تخصصی تعیین می‌شوند.

۸-۲. مبلغ حمایت در نظر گرفته شده برای پژوهشگر با درخواست مسئول طرح و تأیید صندوق و ناظر، به وی پرداخت می‌شود.

ماده ۹. فرایند بررسی، تأیید و تسویه حساب:

فرایند بررسی و تأیید طرح پساارشد، پسادکتری عادی و ویژه به شرح زیر خواهد بود. فرایند بررسی طرح در پساارشد و پسادکتری فناورانه در شیوه‌نامه الحاقی تفاهم‌نامه مربوطه با واحد صنعتی یا دانش‌بنیان درج می‌شود.

- اطلاع‌رسانی در خصوص برنامه حمایت از دوره‌های پساارشد و پسادکتری از طریق صندوق و دانشگاه/مرکز پژوهشی و قبول درخواست‌ها در سه دوره فراخوان سالیانه،
- ثبت درخواست متقاضی طرح همراه با طرح پیشنهادی و رزومه متقاضی و مسئول طرح و معرفی‌نامه دانشگاه/مرکز پژوهشی،
- ارزیابی اولیه طرح و رزومه علمی (مسئول طرح و پژوهشگر) توسط دبیر کارگروه،
- بررسی علمی و تصویب طرح توسط کارگروه و کمیته تخصصی،
- ابلاغ مصوبه صندوق به مسئول طرح و پژوهشگر،
- انعقاد تفاهم‌نامه طرح فی‌مابین صندوق و مسئول طرح و پژوهشگر و اطلاع‌رسانی به دانشگاه/مرکز پژوهشی محل اجرای طرح،

- انجام مراحل ارزیابی و نظارت مطابق ضوابط صندوق به جز طرح های فناورانه در راستای همکاری صنعتی یا حرفه‌ای که در آن داور و ناظر می تواند از خبرگان دارای سابقه تخصصی و حرفه‌ای مرتبط انتخاب شود.
- انجام مراحل تسویه با دانشگاه / مرکز پژوهشی پس از خاتمه طرح،
- انجام تعهدات و مراحل تسویه با صندوق،

ماده ۱۰. وظایف ناظر طرح:

- در تفاهم‌نامه‌های پساارشد و پسادکتري به تشخیص کارگروه مربوطه، یک ناظر علمی تعیین و وظایف زیر را به عهده می‌گیرد:
- ارائه خدمات مشاوره‌ای به مسئول طرح و پژوهشگر به منظور پیشبرد اهداف دوره؛
 - نظارت بر عملکرد مسئول طرح و پژوهشگر و تدوین گزارش ارزشیابی عملکرد طرح و ارائه آن به صندوق؛
 - کنترل کیفیت اجرای طرح براساس استانداردهای علمی (به لحاظ شکلی و محتوایی)؛
 - تأیید انجام تعهدات و گزارش نهایی؛ و
 - ارائه رهنمودهای لازم به صندوق جهت ارتقای عملکرد دوره.

ماده ۱۱. حقوق مالکیت فکری:

حقوق ناشی از دستاوردهای طرح پساارشد و پسادکتري براساس آیین‌نامه مالکیت فکری صندوق لحاظ خواهد شد.

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۶ تبصره در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۲۳ به تصویب هیأت امنای صندوق رسید و از تاریخ ابلاغ توسط رئیس صندوق قابل اجرا می‌باشد.